

Jožica Kapun Maršik,
univ. dipl. inž. agr.,
KGZS – Zavod Murska
Sobota

Vedno več kmetij se odloča za pridelovanje zelišč. Ker pa v Sloveniji ni organiziranega odkupa zelišč, so kmetije prisiljene pridelana zelišča v okviru dopolnilnih dejavnosti na kmetiji predelati v različne izdelke in jih ponuditi na trgu. Ena od možnosti je predelava zelišč in izvlečkov iz zelišč v kozmetične izdelke.

Kozmetični izdelek pomeni katero koli snov ali zmes, namenjeno stiku z zunanji deli človeškega telesa (povrhnicami, lasiščem, nohti, ustnicami in zunanji spolni organi) ali z zobmi in sluznico ustne votline zaradi izključno ali predvsem njihovega čiščenja, odišavljenja, spreminjanja njihovega videza, njihovega varovanja, ohranjanja v dobrem stanju ali korekcije telesnega vonja.

Seveda pa morajo kmetje upoštevati določene pogoje, preden dajo izdelke na trg, da jih lahko legalno prodajajo.

Uredba o dopolnilnih dejavnostih na kmetiji (Ur. list RS, št. 57/2015) med drugim določa možnosti in podrobnejše pogoje tudi za opravljanje dopolnilne dejavnosti izdelave kozmetičnih izdelkov, kjer se kot sestavine uporabljajo zelišča. Pogoji, da se lahko opravlja ta dopolnilna dejavnost, je, da ima kmetija v uporabi najmanj en hektar primerljivih površin, pri čemer je 0,02 hektarja površin posajenih z zelišči. Ni treba zagotavljati 50 % količin lastnih surovin v izdelku, surovine se lahko kupi na lokalnem trgu.

Uredba o dopolnilnih dejavnostih določa, da je treba pred začetkom opravljanja dejavnosti na upravni enoti pridobiti dovoljenje za opravljanje dopolnilne dejavnosti izdelave kozmetičnih izdelkov na kmetiji ali izdelave mila na tradicionalni način. Seveda pa se dopolnilna dejavnost lahko začne izvajati šele, ko so izpolnjeni vsi pogoji, ki jih zahteva zakonodaja za to področje.

Vse pogoje, da se lahko izdeluje in prodaja kozmetične izdelke, določa Uredba (ES) št. 1223/2009 o kozmetičnih izdelkih.

Uredba ne določa nobenih izjem za manjše proizvajalce kozmetičnih izdelkov.

Zato mora vsak, ki bo izdeloval kozmetične proizvode (kreme, mila, izdelke za nanašanje na ustnice, eterična olja itd.), opraviti priprave dejavnosti (plačilo upravne takse, potrdilo o plačilu se priloži k vlogi) na Ministrstvo za zdravje, Urad RS za kemikalije, Ajdovščina 4, 1000 Ljubljana. Kozmetični izdelek je treba prijaviti tudi na Evropsko komisijo prek portala CPNP, kar je brezplačno. CPNP je evropska baza podatkov, številka CPNP pa se navede v dokumentaciji o kozmetičnem izdelku.

DOKUMENTACIJA PRED DAJANJEM KOZMETIČNEGA IZDELKA NA TRG

Treba je pridobiti dokumentacijo z informacijami o kozmetičnem izdelku. Dokumentacija zajema opis kozmetičnega izdelka, opis metode proizvodnje in izjavo o skladnosti z dobro proizvodno prakso, dokazilo o učinku, ki naj bi ga imel kozmetični izdelek, kadar to upravičuje narava ali učinek kozmetičnega izdelka, podatke o kakršnem koli testiranju na živalih, ki ga izvedejo proizvajalec, njegovi zastopniki ali dobavitelji v zvezi z razvojem, ali oceno varnosti kozmetičnega izdelka ali njegovih sestavin, vključno s kakršnim koli testiranjem na živalih, izvedenim zaradi izpolnjevanja predpisov tretjih držav, in poročilo o varnosti kozmetičnega izdelka.

Dokumentacija z informacijami o izdelku se mora hraniti še 10 let po datumu, ko je bila zadnja serija kozmetičnega izdelka dana na trg, in se po potrebi posodablja.

Preden je kozmetični izdelek dan na trg, mora odgovorna oseba zagotoviti, da je opravljena ocena varnosti za človekovo zdravje na podlagi ustreznih informacij in da je sestavljeno poročilo o varnosti kozmetičnega izdelka.

Oceno varnosti kozmetičnega izdelka lahko izvede samo oseba, ki ima diplomu ali druga dokazila o formalnih kvalifikacijah, pridobljenih ob končanju univerzitetnega teoretičnega in praktičnega študija farmacije, toksikologije, medicine ali podobne vede, ali študija, ki se v državi članici priznava kot enakovreden. Na trgu je več ponudnikov, ki opravljajo te storitve, nudijo pa tudi pomoč pri celotnem postopku registracije in priglasitve kozmetičnega izdelka na Evropsko komisijo.

Za izdelavo poročila o varnosti kozmetičnega izdelka moramo tistemu, ki nam bo to izdelal, poslati naslednje podatke:

- ime in naslov nosilca dejavnosti/odgovorne osebe/proizvajalca;
- naziv izdelka;
- namen uporabe izdelka in opredelitev skupine uporabnikov (starostna opredelitev, komu je izdelek namenjen), količina enkratnega nanosa izdelka in pogostost uporabe;

- seznam in delež sestavin (če so na voljo lahko tudi INCI imena), to je receptura (najbolje v odstotkih);
- podatki o embalaži (vrsta embalaže, material, dobavitelj, proizvajalec);
- podatki o materialih, ki so dejansko v stiku s kozmetičnim izdelkom (vrsta materiala, kakršen koli certifikat ustreznosti embalaže);
- fotografija embalaže, iz katere je razvidna ustrezna označba kozmetičnega izdelka (lahko proti koncu priprave dokumentacije, saj je pred tiskom embalaže treba imeti sestavine zapisane z INCI imeni za navedbo na embalaži);
- analizni certifikati in varnostni listi za uporabljene sestavine;
- specifikacija (opis) končnega izdelka (izgled, vonj in pH), rok uporabnosti,
- kratek opis/rezultat testa stabilnosti, če je bil izveden.

Čas izdelave dokumentacije za posamezni izdelek je odvisen od števila sestavin in traja nekako štiri tedne. Cena izdelave dokumentacije je prav tako odvisna od števila sestavin, ki jih vsebuje določen izdelek, in znaša okvirno 200 evrov.

Seveda pa je treba izbrano podjetje prositi za ponudbo, kjer se natančneje opredeli, katere storitve so vključene v ceno in koliko stanejo.

Kmetije s predelavo s tem svojim pridelkom dodajo neko višjo vrednost. Svoje izdelke lahko prodajo končnemu potrošniku doma ali na tržnicah in prireditvah, v javne zavode, gostinske obrate in trgovine. S tem si predvsem mladi kmetje lahko ustvarijo nova delovna mesta na kmetijah in izboljšajo svoj dohodkovni položaj. Pred začetkom opravljanja dopolnilnih dejavnosti svetujemo kmetom, da si pridobijo dodatne informacije na enotah kmetijske svetovalne službe pri svetovalcih, ki se ukvarjajo s svetovanjem za razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah.

Polja moči

Izobraževanje o dobrem počutju je nujno, vendar ni dovolj

Dr. Duška Knežević Hočvar,
Družbenomedicinski inštitut
ZRC SAZU

Ko govorimo o dobrem počutju kmetov, pogosto pomislimo, da bi pomagalo več predavanj, pogovorov in ozaščevanja o duševnem zdravju. Vse to je zelo pomembno. Vendar izkušnje s terena kažejo, da samo izobraževanje ne zadostuje, če se hkrati ne spremenijo tudi razmere, v katerih kmetje živijo in delajo.

Terenska raziskava, opravljena med kmeti v Pomurju v letih 2021 in 2022, je pokazala, da kmetje svoje slabo počutje redko razumejo zgolj kot zdravstveni problem. Pogostejše ga povezujejo s celotnim načinom življenja na kmetiji: s pritiskom, da mora biti delo vedno opravljeno, z negotovimi cenami, odnosi v družini, vremenom, dolgovi in stalno skrbjo, kako bo kmetija preživela. Slabo počutje tako ni le osebna stiska posameznika, temveč tudi posledica razmer v skupnosti in širšem sistemu.

Med udeleženkami in udeleženci raziskave se je večkrat pojavilo prepričanje, da se predvsem moški ne bodo radi udeleževali delavnic o duševnih težavah. Mnogi menijo, da moški težave raje zadržijo zase, o njih ne govorijo in jih težko priznajo, ker je v podeželskem okolju še vedno prisoten sram. Hkrati pa je eden od sogovornikov zelo jasno po-

vedal: psihološka pomoč je potrebna, vendar je to le gašenje požara. Pravi odgovor vidi v preventivi in boljši podpori kmetom že prej, preden pride do zloma.

V kmečkem svetu je zdravje močno povezano s delom. Velja tiho pravilo: kmet mora biti zdrav, sicer delo ne bo opravljeno. Zato marsikdo telesne bolečine, poškodbe in utrujenost jemlje kot nekaj normalnega. Boleč hrbet, obrabljen kolena, visok pritisk ali poškodbe se pogosto potisnejo na stran, ker je treba delati naprej. Tudi kadar je človek bolan ali poškodovan, se pogosto vrne na delo prej, kot bi bilo dobro zanj.

Velik problem je tudi občutek, da dela nikoli ni konec. Kljub mehanizaciji imajo številni občutek, da delajo več kot nekoč. Stroji pomagajo, a hkrati prinašajo nove stroške, kredite in skrbi. Kmetje opisujejo, da je vse na kmetiji lahko nevarno: stroji, delo na višini, silaža, živali, mokra tla, utrujenost. Ko je človek preobremenjen, pade zbranost in nevarnost poškodb se poveča.

Veliko stisk povzročajo tudi napeti odnosi v družini, zlasti med generacijami, kadar imajo oče, sin ali zakonca različne poglede na to, kako naj bi kmetija delovala in kdo naj jo vodi v prihodnje.

Iz pripovedi izhaja še nekaj zelo pomembnega: slabo počutje na kme-

Posebno težo imajo dolgotrajne skrbi, zaradi katerih kmetje ponoči ne spijo. Tu so vremenski ekstremi, ki močno otežujejo delo, boleznijo živali, nizke odkupne cene in občutek, da kmet nima vpliva na to, koliko bo za svoje delo dobil plačano.

tiji pogosto ni le bolezen v medicinskem smislu, ampak občutek praznine, izčrpanosti, ujetosti in razvrednotenja. Nekateri menijo, da od življenja nimajo nič, ker so ves čas pri delu. Tudi ob kavi se ne znajo pogovarjati o ničemer drugem kot o delu. Pri ženskah se dodatno pokaže, da njihovo skrbstveno in umsko delo pogosto ni enako priznано kot fizično delo moških, kar občutek obremenjenosti še pogloblja.

Kmetje si pri spoprijemanju s skrbmi največkrat pomagajo sami in s pomočjo bližnjih: sosedo, prijatelja, sorodnika, svetovalca ali duhovnika. To pomeni, da v skupnosti že obstajajo oblike opore, na katerih bi bilo mogoče graditi. Vendar sogovorniki ob tem jasno opozarjajo tudi na širše težave: na ugled kmeta v družbi, pomanjkanje delovne sile, občutek nepravilnosti v prehranski verigi in prepričanje, da država ne ustvarja pogojev za pravičnejše življenje na kmetiji.

Prav zato je glavno sporočilo jasno: izobraževanje o dobrem počutju je nujno. O težavah je treba go-

voriti bolj odkrito, brez sramu in obsojanja. Kmetje morajo vedeti, kam se lahko obrnejo po pomoč, in imeti občutek, da v stiski niso sami.

Dobrega počutja ni mogoče izboljšati brez boljših delovnih razmer, pravičnejših cen, manj negotovosti, boljše strokovne podpore in več razumevanja za to, kako težko je danes živeti od kmetovanja.

Za kmeta zdravje ni postranska stvar, temveč temelj dela, družine in prihodnosti kmetije. Prav zato zdravje prepogosto ostane nevidno: od dobrega kmeta se pričakuje, da zdrži, potrpi in dela naprej. Če želimo, da bo na podeželju manj tihega trpljenja, moramo preseči miselnost, da je rešitev le v tem, da se ljudje naučijo bolje skrbeti zase. Poskrbeti moramo tudi za to, da bodo lahko živeli in delali v razmerah, ki to sploh omogočajo.

